

Ștefan-Dragoș CÎRSTEA
Universitatea Tehnică Cluj-Napoca, Facultatea de Inginerie Electrică
Andreea CÎRSTEA
PhD, Cercetător independent

ECONOMIC AND SOCIAL IMPORTANCE OF TOURISM

Theoretical
article

Keywords

Economic importance
Social importance
Tourism
Sustainable development

JEL Classification

M10, M20

Abstract

Tourism is a sector with a significant share in the economies of many countries. There are nations whose GDP consists of 40% of the total contribution of tourism to this indicator. One such segment requires permanent research of its economic, social and sustainability dimensions and their importance. This study outlines an overview of the main aspects related to economic and social importance of tourism and how tourism relates to the concept of sustainable development. The total contribution and the direct contribution of tourism to GDP are elements studied within this research. It is also studied the direct contribution of tourism to employment, and the main positive and negative effects of tourism on social life.

Introducere

Având în vedere faptul că în derularea sa este implicată întreaga societate, turismul poate fi considerat cea mai complexă industrie din lume. După comerț, turismul este cea de-a doua ramură importantă din sectorul de servicii. Veniturile realizate dețin un procent semnificativ în economia multor țări și poate fi considerat una dintre industriile cele mai producătoare de locuri de muncă.

Ca activitate economico-socială, turismul înregistrează, la nivel mondial, evoluții spectaculoase, devenind o dimensiune inerentă a vieții societății contemporane. Ca fenomen social-economic și cultural, turismul depinde în evoluția sa de aproape toate domeniile de activitate ale societății, în același timp influențându-le în evoluția lor, denumindu-și criteriile, conceptele, formele și factorii în funcție de cele trei dimensiuni (Ionescu, 1999).

Turismul are capacitatea de a asigura o creștere economică importantă la nivelul regiunilor slab industrializate, dar cu importante resurse turistice naturale, devenind astfel un important factor de eliminare a dezechilibrelor dintre anumite zone/regiuni.

Trebuie scos în evidență faptul că turismul este un mare consumator de forță de muncă, el putând reuși să absoarbă o mare parte din forța de muncă neocupată și datorită faptului că automatizarea din acest sector este relativ limitată. Studiile arată că un loc de muncă din turism generează între 1-3 locuri de muncă indirecte (Minciu, 2002).

Astfel, putem spune că turismul are atât un efect direct, cât și un efect indirect asupra economiei. Efectul direct constă în creșterea veniturilor în sectorul turistic ca efect al cheltuielilor turiștilor în anumite perioade de timp. Efectul indirect îl reprezintă veniturile obținute de ramurile producătoare de bunuri de consum pe care industria turistică le utilizează pentru a da ofertei turistice un plus de valoare sau pentru a menține oferta turistică la parametrii competitivi. Un alt efect produs de acest sector îl reprezintă efectul indus asupra întregii economii și constă în reinvestirea profiturilor obținute atât în industria turismului, cât și în celelalte sectoare producătoare de bunuri de consum pentru achiziționarea de alte bunuri și servicii necesare derulării activităților la un nivel competitiv.

Impactul global al turismului

Acest sector acționează ca un factor stimulator al sistemului economic global. Prin dezvoltarea turismului se obține un semnificativ spor de producție, aportul său la PIB fiind proporțional cu nivelul de dezvoltare al fiecărei țări.

În afară de impactul său **direct** asupra economiei, industria turismului generează un impact **indirect** și **indus** semnificativ (Figura 1).

Contribuția directă a turismului în PIB reflectă cheltuielile „interne” pe turism – cheltuielile totale pe turism dintr-o țară, efectuate atât de rezidenți, cât și de nerezidenți în scopuri de afaceri și de agrement -, precum și cheltuielile guvernamentale specifice – cheltuielile directe efectuate de guvern pentru serviciile de turism direct legate de vizitatori, cum ar fi cele culturale (muzee) sau de recreere (parcuri naționale).

Majoritatea specialiștilor susțin că turismul poate contribui la eliminarea decalajului economic între țările dezvoltate și țările sau regiunile mai puțin dezvoltate, precum și pentru a asigura accelerarea constantă a dezvoltării economice și sociale, în special în țările în curs de dezvoltare.

În ciuda sprijinului larg și justificabil pentru turismul ca un agent de dezvoltare economică, potențialul său nu poate fi întotdeauna pe deplin exploatat. În același timp, există în continuare îndoieli serioase că turismul, fără intervenție politică internațională și fără o transformare fundamentală în structurile politice globale, poate, de fapt, să ajute la stabilirea unei ordini mondiale echitabile.

Impactul turismului asupra activității economice

Turismul reprezintă pentru foarte multe națiuni unul dintre sectoarele prioritare și care prin resursele pe care le antrenează și prin interconexiunile cu celelalte ramuri ale economiei, constituie un factor important pentru progresul economic.

Din perspectivă economică, turismul presupune o serie de *avantaje majore* față de alte domenii de activitate, precum:

- Superioritatea acestui sector prin valoarea adăugată creată față de alte industrii, prin prisma faptului că importul de materii prime pentru turism este nesemnificativ;
- Deținerea unei cote însemnate din consumul intern antrenând, direct sau indirect, cantități semnificative de produse industriale;
- poate duce la o dezvoltare echilibrată a tuturor zonelor unei țări, inclusiv a celor privite ca fiind lipsite de resurse naturale sau culturale atractive.

Așa cum remarca și Ghereș&Oroian (2013), turismul se manifestă ca un mijloc de diversificare a structurii economiei unei țări, apărând astfel anumite activități specifice, precum: industria agrementului, transportul pe cablu, agențiile de voiaj, producția de artizanat, imprimând noi dimensiuni unora dintre activitățile existente: agricultura, industria alimentară, construcții, transporturi, servicii culturale.

Prin intermediul acestui sector se pot valorifica în mod eficient elemente cum sunt: frumusețea peisajului, calitățile curative ale apelor minerale sau termale, lacurile și nămolurile terapeutice, salinile, plantele medicinale, factorii climatici de cură, evenimente cultural-artistice, monumente de artă, vestigii istorice, tradiția populară.

Cu șaptezeci de ani în urmă, Hunziker&Krapf (1942) au arătat că turismul are o influență asupra economiilor naționale. Ei au demonstrat că, în funcție de direcțiile fluxurilor turistice, turismul poate avea atât un impact pozitiv și unul negativ asupra venitului național. Prin urmare, în primul rând, turismul duce la distribuția venitului național, la împărțirea lumii în țări, regiuni și destinații generatoare și primitoare de turiști. În al doilea rând, turismul duce la o redistribuire a veniturilor între sectoare și companii din cadrul economiei.

Există păreri care consideră că puține studii au acordat o atenție suficientă costurilor economice ale turismului într-o manieră sistematică. Mathieson&Wall (2006) afirmă că cercetarea a fost în mare parte limitată la măsurarea costurilor evidente, cum ar fi investițiile în facilități, de promovare și de publicitate, de transport etc. Cele mai multe studii nu au reușit să abordeze costurile indirecte, cum ar fi importul de bunuri pentru turiști, inflația, transferul profiturilor, dependența economică și de costurile de oportunitate. Cu toate acestea, o evaluare corectă a beneficiilor ia în considerare o serie din aceste aspecte.

Conform World Travel&Tourism Council (WTTC), contribuția directă a turismului la PIB în 2014 a fost de 2,364.8 miliarde USD (3,1% din PIB). Această contribuție este prognozată să crească cu 3,7%, la 2,451.1 miliarde USD în 2015. Totodată, această contribuție se așteaptă că va crește cu 3,9% anual până la 3593 miliarde USD (cca. 3,3% din PIB) până în anul 2025.

În ceea ce privește contribuția totală a turismului la PIB, aceasta a fost de 7,580.9 miliarde USD în 2014 (9,8% din PIB) și este de așteptat să crească cu 3,7% la 7,863.5 miliarde de dolari (9,9% din PIB) în 2015.

Analizând contribuția turismului la gradul de ocupare al populației observăm că în acest sector sunt implicați direct 105,408,000 persoane în 2014 (3,6% din totalul locurilor de muncă) și această cifră se preconizează ca va crește cu 2,0% în 2015 la 107.519.000 (3,6% din totalul locurilor de muncă).

Aceasta include locurile de muncă din hoteluri, agenții de turism, companii aeriene și alte servicii de transport de pasageri. Sunt incluse, de asemenea, activitățile din restaurante și de agrement susținute direct de către turiști (WTTC, 2015).

Conform aceleiași surse, până în 2025, turismul și călătoriile vor reprezenta 130,694,000 de locuri de

muncă, cu o creștere de 2,0% pe an în următorii zece ani.

Impactul turismului asupra vieții sociale

Una dintre cele mai importante funcții ale turismului constă în rolul său reconfortant, în calitatea sa de a contribui la regenerarea capacității de muncă a populației. Totodată, reprezintă un mijloc de educație, de ridicare a nivelului de instruire, de cultură și civilizație a oamenilor.

Ca rezultat, turismul va contribui din ce în ce mai mult la sensibilizarea ființei umane față de realitățile din locurile vizitate, la cultivarea unui climat de înțelegere reciprocă între popoare, tocmai prin forța de convingere de care este capabil (Oroian&Ghereș, 2013). Prin natura sa, turismul este o negație a conflictelor politice, o antiteză a războiului.

Diferențele culturale apar între diferite țări și, uneori, între diferite regiuni din aceeași țară. Într-adevăr, existența unor astfel de diferențe ar putea fi unul dintre principalele stimulente ale turismului. În unele țări în curs de dezvoltare, asemenea modele culturale tradiționale de comportament ale anumitor grupuri formează o concentrare a turismului (Butler&Hinch, 1996). Uneori, diferențele fizice și, mai important, diferențele culturale între vizitatori și rezidenți, sunt atât de mari încât înțelegerea reciprocă se înlocuiește cu antipatie.

În literatura de specialitate se observă o cercetare insuficientă pentru a putea clarifica efectele sociale și culturale secundare ce pot apărea în dezvoltarea turismului. Acolo unde concepțiile culturale și socio-economice ale turiștilor sunt extrem de diferite de cele ale localnicilor, conviețuirea dintre aceștia poate avea efecte atât pozitive, cât și negative.

Așa-numitul efect de demonstrare al prosperității poate crea, pe fondul sărăciei, o dorință printre localnici de a atinge niveluri mai înalte în educație cu scopul de a imita modul de viață al turiștilor. Pe de altă parte, în multe cazuri, imposibilitatea populației locale de a atinge același nivel de prosperitate poate crea un sentiment de sărăcie și frustrare, care poate degenera în ostilitate și chiar agresiune.

Putem identifica o serie de *efecte socio-culturale pozitive* generate prin dezvoltarea turismului precum:

- îmbunătățirea calității vieții localnicilor prin furnizarea de facilități și stiluri de viață moderne;
- protejarea și îmbunătățirea tradițiilor, obiceiurilor și patrimoniului locurilor, care, în caz contrar, s-ar diminua sau ar putea dispărea datorită „valorilor de modernizare”;
- dezvoltarea de noi oportunități pentru meșteșugurii și artiștii indigeni care datorită

modificărilor apărute în anumite zone și-au pierdut mijloacele tradiționale de trai;

- schimbul cultural dintre turiști și localnici;
- consolidarea comunităților constituie un indicator important al bunăstării sociale.

Pe lângă efectele socio-culturale pozitive enumerate mai sus, turismul produce și o serie de *efecte socio-culturale negative* precum:

- imperialismul cultural, precum și asimilarea culturilor mai slabe;
- diminuarea autenticității anumitor culturi datorită dezvoltării masive a turismului în zona respectivă;
- șubrezierea sistemelor de valori ale anumitor areale;
- creșterea criminalității, a traficului de droguri și a terorismului datorită dezvoltării turismului în anumite zone și ca urmare a sporirii activităților de propagandă în zonele turistice;
- prostituția ca efect al creșterii solicitărilor pentru astfel de servicii. Asociate prostituției mai putem enumera: traficul de persoane, pedofilia, precum și răspândirea SIDA.

Aceste exemple de efecte negative ale turismului ne arată cât de complicată este relația dintre turism și zonele de destinație. Privind prin prisma celor enunțate mai sus putem spune că turismul este o sabie cu două tăișuri datorită faptului că este o industrie generatoare de venituri și un mod de dezvoltare a zonelor de destinație, dar poate fi și un segment extrem de costisitor pentru anumite comunități.

Dezvoltarea durabilă în turism

Turismul este considerat cea mai mare industrie la nivel mondial, care a generat venituri de peste 2 trilioane dolari și peste 98 milioane locuri de munca, în anul 2011. Este o industrie care trebuie implicată în dezvoltarea durabilă datorită faptului că este o industrie consumatoare de resurse, una care este dependentă de înzestrarea naturii și de patrimoniul societății.

De peste 20 de ani, turismul a devenit o parte importantă din discursul dezvoltării durabile, lucru deloc surprinzător având în vedere amploarea expansiunii și implicațiile ecologice, sociale, culturale și economice ale acestei ramuri. Potrivit lui Wight (1993) turismul, prin prisma dezvoltării durabile, este turismul dezvoltat astfel încât natura, amploarea, locația și modul de dezvoltare ale acestuia sunt adecvate și durabile în timp, și în care capacitatea mediului de a sprijini alte activități și procese, nu este afectată, deoarece turismul nu poate fi izolat de alte activități. În centrul turismului durabil este un set de valori implicite referitoare la eforturi de a integra obiective economice, sociale și culturale.

Turismul durabil se disociază de turismul de masă fiind o formă de turism alternativă, care însă are la bază următoarele principii:

- Minimizarea impactului activității turistice asupra mediului natural în vederea obținerii durabilității ecologice. Minimizarea impactului negativ al activității turistice asupra comunității locale și a membrilor ei în vederea obținerii durabilității sociale;

- Minimizarea impactului negativ al activității turistice asupra culturii, tradițiilor și obiceiurilor comunităților locale în vederea obținerii durabilității culturale.

Turismul durabil reprezintă o abordare pozitivă cu intenția de a reduce tensiunile și fricțiunile create de complexitatea interacțiunilor dintre industria turistică, turiști, mediul natural și comunitățile locale ca gazde ale turiștilor.

Conceptul dezvoltării durabile (Figura 2) impune performanțe pe trei direcții:

- **economică**—exploatarea și valorificarea eficace și eficientă a resurselor;

- **ecologică**—creșterea gradului de reciclare, reducerea impactului asupra degradării mediului ambiant, utilizarea rațională a resurselor culturale;

- **socială**—crearea de noi locuri de munca atât pentru zonele cu potențial turistic mare, cât și pentru cele fără prea multe resurse naturale sau culturale. Dificultatea acceptării sustenabilității în turism nu constă în probleme de fond, ci în necesitatea implementării dezvoltării durabile prin punerea accentului pe creșterea cunoștințelor despre conceptul de producție curată.

Nistoreanu (2005) consemnează că principiile dezvoltării durabile se bazează pe:

- stabilirea limitelor ecologice, a standardelor și normelor de consum, cu reducerea consumurilor nejustificate;

- redistribuirea activității economice și realocarea resurselor, satisfacerea nevoilor esențiale ale vieții, și în același timp creșterea economică;

- menținerea unui optim de populație, creșterea demografică fiind în concordanță cu potențialul ecosistemelor exploatabile;

- conservarea resurselor de bază și păstrarea valorilor naturale care susțin patrimoniul genetic al florei și faunei;

- acces legal la resurse, creșterea efortului tehnologic și folosirea rațională a acestora;

- stabilirea unei rate minime de exploatare și de consumare a resurselor așa zise "inepuizabile".

În prezent, la nivel mondial, dezvoltarea durabilă și urmașul său turismului durabil rămân concepte telice, deși practici durabile eficiente ar putea exista la nivel local. Dezvoltarea durabilă reală nu va fi atinsă cu actuala alocare și utilizare a resurselor. Această afirmație nu ar trebui să fie văzută ca o respingere a oportunității unei dezvoltări durabile, ci mai degrabă faptul că practicile curente, cum ar fi utilizarea de combustibili fosili, nu pot fi considerate ca fiind

sustenabile. Neconcordanță între teorie și practică a generat o serie variante privind durabilitatea și a provocat dezbateri în industria turismului și în mediile academice privind măsura în care componente ale dezvoltării durabile ar trebui să se aplice și în turism.

Concluzii

Creșterea fluxurilor turistice poate aduce o serie de consecințe economice pozitive pentru țările gazdă, în special asupra PIB-ului, ocuparea forței de muncă și comerțul exterior. Totodată, turismul este o sabie cu două tăișuri datorită faptului că este o industrie generatoare de venituri și un mod de dezvoltare a zonelor de destinație, dar poate fi și un segment extrem de costisitor pentru anumite comunități.

Turismul durabil reprezintă o abordare pozitivă cu intenția de a reduce tensiunile și fricțiunile create de complexitatea interacțiunilor dintre industria turistică, turiști, mediul natural și comunitățile locale ca gazde ale turiștilor

Bibliografie

[1] Butler, R., and T. Hinch. (1996). *Tourism and Indigenous Peoples*. London: International Thomson Business Press.

[2] Hunziker, W., Krapf, K. (1942). *Grundriss der allgemeinen Fremdenverkehrslehre*. Zurich: Polygraphischer Verlag.

[3] Ionescu I. (1999). *Mutații în turismul românesc*. București: Academia Română.

[4] Mathieson, A., Wall, G. (2006). *Tourism: Change, Impacts, and Opportunities*. New York: Pearson Education.

[5] Minciu, R. (2002). *Economia Turismului*. București: Editura Uranus.

[6] Murphy, P., Price, G. (2005) *Tourism and Sustainable development in Theobald, W., Global Tourism*, Oxford: Butterworth-Heinemann.

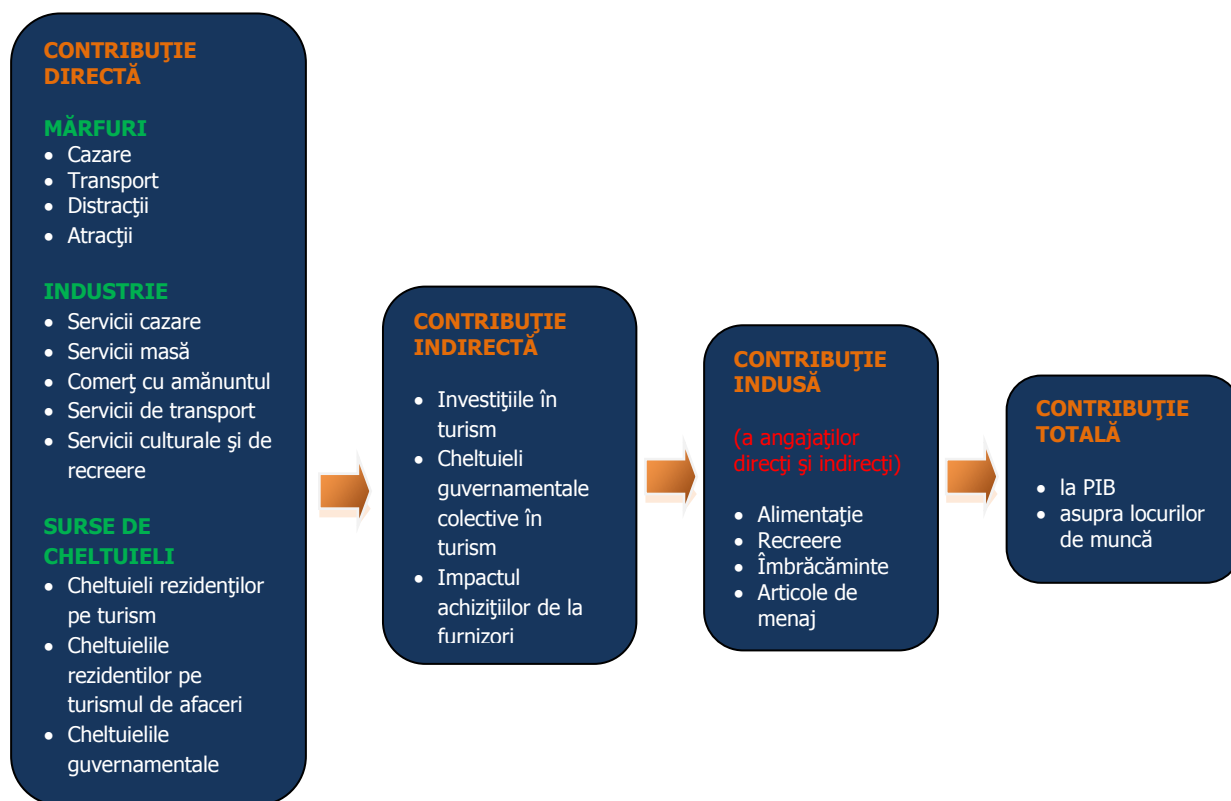
[7] Nistoreanu, P. (2005). *Economia turismului*. București: Editura ASE.

[8] Oroian, M., Ghereș, M. (2013). *Economia și managementul turismului*. Cluj Napoca: Editura Casa Cărții de Știință.

[9] Wight, P. A., (1993). Sustainable Ecotourism: Balancing Economic, Environmental and Social Goals within an Ethical Framework. *Journal of Tourism Studies*, 4(2), 54-66.

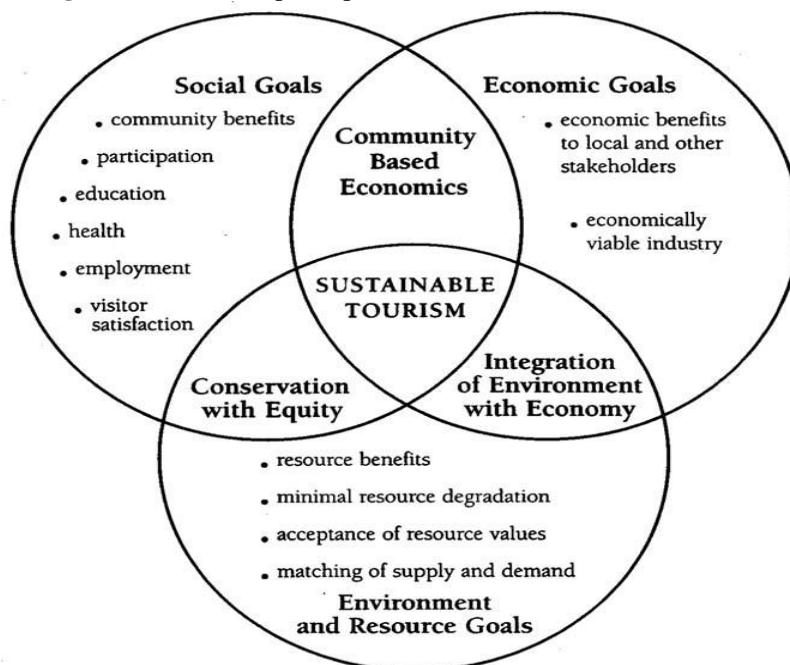
[10] World Travel & Tourism Council, 2015. *Travel & Tourism Economic Impact 2015*.

Figura 1 – Componentele contribuției totale a turismului

Sursă: Adaptare după WTTC, 2015

Figura 2 – Model de principii și valori sustenabile ale turismului

Sursă: Murphy&Price, 2005